

Kuva: Henk Steegstra.

Lili Ahonen 1950–2016

Suomen kielen lehtorina Amsterdamin ja Groningenin yliopistoissa pitkään toiminut Lili Ahonen kuoli Amsterdamissa 26. huhtikuuta 2016 lyhyen sairauden jälkeen.

Ahonen valmistui filosofian kandidaatiksi Jyväskylän yliopistosta vuonna 1978, mutta jo sitä ennen, vuonna 1974, hän oli muuttanut osittain Hollantiin. Jo ennen valmistumistaan hän alkoi opettaa suomea yliopistotasolla. Lukuvuonna 1977–78 Ahonen toimi osa-aikaisena opettajana Groningenin yliopistossa, ja vuonna 1978 hän alkoi työskennellä vakituisesti Amsterdamin yliopiston skandinaavisten kielten ja kulttuurien osastossa. Amsterdamissa hän aluksi jakoi suomen kielen lehtoraatin Päivi Schott-Saikun kanssa, ja tämän jäätyä eläkkeelle Ahonen jatkoi yliopiston ainoana suomen kielen opettajana. Suomen kielellä oli Amsterdamin yliopistossa tuolloin sivuaineen asema.

Kun Hollannin yliopistomaailman rakenteita uudistettiin, varsinainen aineenopetus loppui Amsterdamin yliopistossa, ja suomen kielen opetus keskitettiin Groningenin yliopiston suomalais-ugrilaiseen laitokseen. Sinne Ahonen siirtyi vuonna 2002 ja toimi siellä suomen kielen lehtorina aina siihen asti, kunnes laitos lakkautettiin vuonna 2014 – Ahosen ollessa juuri eläkeiän kynnyksellä. Sidos Amsterdamin yliopistoon ei kuitenkaan katkennut Groningeniin siirtymisen myötä, vaan hänellä oli edelleen työpiste myös Amsterdamissa. Hän jatkoi aluksi suomen kielen etäopiskelijoiden ohjausta ja toimi myöhemmin vierailevana opettajana ja vapaana tutkijana skandinaavisten kielten ja kulttuurien osastossa.

Kuten monet oman ikäpolvensa suomi vieraana kielenä -alan pioneirit, Lili Ahonen päätyi opettamaan suomen kieltä ja

kulttuuria osin sattumienkin kautta. Hänen omina opiskeluaikoinaan Suomen yliopistoissa ei vielä ollut alalle suuntaavia koulutusohjelmia. Niinpä hän kehitti omat opetusnäkömyksensä pitkälti konkreettisen työn kautta: sekä oman opetuskokemuksensa pohjalta että verkostoitumalla määrätietoisesti ja innokkaasti alan muiden toimijoiden kanssa.

Ahoselle oli ominaista entusiastinen tarmokkuus. Jos hän työssään kaipasi opetusmateriaalia, jollaista ei ollut saatavissa, hän alkoi heti pohtia sellaisen luomista. Hän laatikin monipuolista materiaalia, osan siitä hollanniksi, yliopistojensa sisäiseen käyttöön. Suomenkielisinä ilmestyivät sanaston oppimista tukeva lukemisto *Monta sataa suomen sanaa* (yhdessä Leila Whiten kanssa v. 1995), *Opettajän opas* (1997) Olli Nuutisen *Suomea suomeksi 1* -kirjaan sekä Ahosen suurin panos oppimateriaalien tekijänä: opetusmateriaalikonaisuus *Kuulostaa hyvältä* (2005), joka käsittää oppikirjan, kielioppi- ja sanasto-osan sekä videomateriaalia.

Sanaston oppimista kehittävän lukemiston taustatarina kuvastaa hyvin Lili Ahosen otetta työhönsä. Sanaston omaksuminen on tunnetusti yksi suurimpia haasteita suomen kielen oppimisprosessissa. Jonkin oppituntikeskustelun yhteydessä eräs opiskelija oli kertonut lukemastaan artikkelista, joka esitteli sanaston opettamisen metodeja erään toisen kielen kohdalla. Ahonen tutustui artikkeliin ja sen innostamana muihin teksteihin, joissa käsiteltiin tutkimustuloksia sanaston oppimisen tehokkuudesta eri menetelmillä, ja päätti oitis soveltaa vastaavia metodeja suomen oppimiseen ja opettamiseen. Hän etsi yhteistyökumppanin Suomesta ja ryhtyi työhön. *Suomea suomeksi* -kirjan *Opettajän oppaan* Ahonen laati Nuutisen pyynnöstä. Ahonen oli aiemmin käyttänyt Amsterdamin yliopiston kursseillaan eräänlaista hollanninkielistä ”opiskelijän opasta”, joka

selitti opiskelijan äidinkielellä *Suomea suomeksi 1* -kirjan kappaleiden kielioppisisältöä pragmaattisesti ja valiten selitysten painopisteet opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Keskeisiä periaatteita sekä opiskelijan oppaassa että suomenkielisessä julkaisussa oli sen pohtiminen, mitä on hyvä tietää, jotta kykenee sisäistämään opitun, ja toisaalta mitä ilman selviää.

Kuulostaa hyvältä -oppikirja toteutui Amsterdamin yliopiston suomen kielen yksikössä yhteishankkeena Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen kanssa. Kaikkiaan työ kesti useita vuosia, sillä jo videomateriaalin suunnitteleminen ja toteuttaminen vaativat suurta panostusta. Helsingin yliopiston kollegoiden lisäksi työhön osallistuivat avustajina myös useat Cimon opetuspisteiden harjoittelijat, jotka toivat materiaaliin oman ikäluokansa kokemusmaailmaa ja näkökulmaa.

Kuulostaa hyvältä -oppikirja kuvastaa sitä opetusnäkemystä, joka Ahoselle kehittyi työvuosien mittaan. Eritään tärkeä lähtökohta hänelle oli se, että suomi vieraana kielenä -opetuksen haasteet ovat varsin toisenlaisia kuin opetettaessa *suomea* toisena kielenä. Amsterdamin ja Groningenin yliopistoissa Ahonen opetti pienehköjä ryhmiä, joilla oli jo kokemusta vieraiden kielten oppimisesta ja joiden opiskelijat olivat päämäärätietoisia. Näillä opiskelijoilla ei kuitenkaan ollut juuri mahdollisuuksia oppia kieltä kurssin ulkopuolella, spontaanisti ja ikään kuin vaivihkaa. Kirjan kulmakiviä ovatkin kieliopin täsmällinen opettaminen tarkoin harkitun progression mukaan ja sanaston nopea kartuttaminen. Kirjan keskiössä on vaihto-opiskelija Jutta, joka tutustuu suomalaiseen elämään ja kulttuuriin, niin vapun viettoon, Seura-saaren ulkomuseoon kuin Kalevalaan. Sivuuun jäävät tietoisesti kaikkein arkkisimmat tilanteet, kuten soitto huoltomiehelle tai kenkien korjauttaminen. Juttan rooli vaihto-opiskelijana on myös perustelu sille Ahosen valitsemalle ratkai-

sulle, että kaikki puheosuudet videoilla-kin ovat kirjakielisiä. Ahonen laati kirjan silmällä pitäen sitä, että yliopistojen pienryhmien lisäksi sitä voisivat käyttää itseopiskelijat, ja siksi pitäytyminen yhdessä rekisterissä oli loogista ja luontevaa. Kirjan sanasto-osa käsittää noin 2 000 sanaa, joista on annettu käännöksen lisäksi myös taivutustiedot (kuusi teemamuotoa) sekä käyttöesimerkkejä, jotka ulottuvat oppikirjan tekstien ulkopuolelle.

Vaikka puhekielinen rekisteri puuttuu oppikirjasta, Ahonen kiinnitti käytännön opetustyössään paljon huomiota myös puhekielen opettamiseen ja käytti tähän tarkoitukseen esimerkiksi elokuvia ja videomateriaalia. Hän hyödynsi hyvin aktiivisesti oppimisalustojen mahdollisuuksia, ja hänen vastuullaan oleviin yliopistollisiin opintokokonaisuuksiin kuului myös runsaasti audiovisuaalisen materiaalin itsenäistä käyttöä erilaisissa oppimisympäristöissä sekä materiaalin elaborointia. Jo ennen eläkkeelle siirtymistään Ahonen alkoi kehittää uutta hanketta, jonka päämääränä oli antaa uudenlaisia työkaluja nimenomaan puhekielen opettamiseen myös Suomen ulkopuolella. Yhdessä Katja Peltolan kanssa hän valmisti *Tuplatekstitys*-pilottimateriaalin. Tässä materiaalissa käytettiin aineistona kahta suomalaisen tv-sarjan jaksoa, joissa sarjan henkilöt puhuvat pääkaupunkiseudun puhekieltä, jota ulkomailla suomea opiskelevan saattaa olla vaikea seurata. Jaksot varustettiin kahdella tekstityksellä: toisessa oli puhekielinen repliikki hieman tiivistetyssä muodossa, toisessa sama lause tai ilmaus yleiskielisenä käännöksenä. Ahosen kuollessa materiaali oli vielä testausvaiheessa, mutta se oli jo ehtinyt herättää paljon kiinnostusta ulkomaanlehtorien piirissä.

Ahonen kirjoitti myös useita artikkeleita alan julkaisuihin. Ne käsittelivät paitsi varsinaisen kielen opettamisen didaktisia kysymyksiä myös kulttuuritiedon välittämistä, etenkin elokuvien ja kirjalli-

suuden asemaa opetusmateriaalina. Kielen opettamisen ohella Ahoselle oli tärkeää kehittää yhteyksiä kahden maan kirjallisuuksien välillä. Hän suomensi itsekin hollanninkielistä kirjallisuutta, mutta ennen kaikkea hän oli aktiivinen hollannintajien mentorina ja yhteistyökumppanina. Ahosella oli oma osuutensa usean hollanniksi ilmestyneen suomalaisen kaulokirjallisen teoksen kääntämisprosessissa, joko taustavaikuttajana tai nimeltä mainittuna toisena kääntäjänä. Erityisen tärkeä hänen roolinsa oli Filin kordinoimassa Kääntäjien mestariluokka-hankkeessa. Siinä Ahonen oli toinen kahdesta Suomen Benelux-instituutin mentorista kääntäjille, jotka kääntävät suomalaista kirjallisuutta hollanniksi.

Ahonen ehti olla aktiivinen myös muissa opettamiseen ja kääntämiseen liittyvissä tehtävissä. Hän esimerkiksi opetti Amsterdamin kansainvälisessä koulussa Suomen kirjallisuutta suomalaisille lukiolaisille, oli suomen ja hollannin kielten auktorisoitu kääntäjä ja toimi arvioijana auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnassa Suomessa.

Lili Ahosen toiminnan monipuolisuus ja tulosten runsaus on hämmästyttävää, sillä hän toimi lähes koko työuransa puolipäiväisessä työsuhteessa. Toisaalta opetustehtävät eivät vieneet hänen kaikkea energiaansa ja aikaansa, mutta toisaalta vaaditaan paljon aitoa henkilökohtaista innostusta ja omistautumista Suomen kielen ja kulttuurin asialle, jotta työskentely monilla eri alueilla ei pirstaloituisi, vaan muuttuu kokonaisvaltaiseksi elämäntehtäväksi. Ahosen työpanos jo yksin yliopisto-opetuksen parissa ylitti työsuhteen asettamat vaatimukset moninkertaisesti. Jos hänellä oli tavoite, hän työskenteli sen hyväksi kelloa tai kalenturia katsomatta. Hänen monipuolisen toimintansa eri osa-alueet täydensivät toisiaan hedelmällisellä tavalla. Esimerkiksi asiatekstien kääntäjänä hän sekä hyödynsi syvällistä näkemystään suomen ja

hollannin kielistä että sai lisää kontrastivisia näkökulmia, joita sitten puolestaan sovelsi kielitiedon opetuksessa. Kaunokirjallisuuden kääntäjänä ja kääntäjien mentorina hän syvensi omaa kirjallisuuden tuntemustaan, ja tämä toi jälleen lisäarvoa myös opetukseen.

Lili Ahonen ei ollut tutkija vaan tietoisesti laaja-alainen ja korkeatasoinen soveltaja. Luova ja asiantunteva soveltaminen oli hänen panoksensa Suomen kielen ja kulttuurin alan hyväksi. Opettajana hän oli erittäin pidetty. Ulkomaanlehtorien vuosittaisiin koulutuspäiviin osallistuneet kollegat muistavat hänen kykynsä sekä itse innostua että innostaa muita. He myös muistavat lukuisat keskustelut, joissa luodattiin niin työn ydintä kuin sen ulottuvuuksia.

Eläkkeelle jääminen ei Ahosen kohdalla millään muotoa merkinnyt, että työskentely hänelle itselleen tärkeiden

asioiden parissa olisi ollut ohi. Hänellä oli monta innostavaa hanketta meneillään, kun yllätyksenä tullut raskas diagnoosi pysäytti kaiken keväällä 2016.

Ahonen muutti jo nuorena Hollantiin, ja Amsterdam oli hänelle kotikaupunki, jonka hän oli valinnut elämänsä keskipisteeksi. Mutta toinen koti ja tärkeä kiintopiste oli Savitaipaleella, josta hänen sukunsa on kotoisin. Viimeiselle matkalleen Suomeen Lili Ahonen hyvästeltiin Amsterdamin Schipol-lentokentän Mortuarium-huoneeseen järjestetyssä tilaisuudessa, johon osallistui myös runsain määrin yllättävästä kuolemasta järkyttyneitä entisiä opiskelijoita. Ahonen haudattiin hänen oman toivomuksensa mukaisesti Savitaipaleelle.

EVA BUCHHOLZ
etunimi.sukunimi@rz.hu-berlin.de